

Statsmagtens Indskriden vil fremme Billigheden til Overenskomst mellem Eierne og Fæsterne; tvertimod skjønner Mindretallet ikke rettere, end at Lovforslaget snarest er egnet til at modvirke frivillige Overenskomster.

Naar Flertallet i sin udførlige Dmtale af Fæstevæsenets Betydning for Udviklingen af vore Landbosforhold nærmest dvæler ved Fæstevæsenets Skyggesider for Brugerne, finder Mindretallet det betimeligt at minde om, at Forholdet ogsaa har haft sine lysere Sider for disse. Fæstelovgivningen har skullet være og har i flere Perioder ogsaa virket som en Beskyttelseslovgivning for Besidderne af Bondejorden, medens Forholdet til sine Tider — f. Ex. i Begyndelsen af dette Aarhundrede — har været til økonomisk Skade, oftere endog til Ruin for Eierne af Fæstegodsjet, der skulde indestaa Staten for Skatterne af dette, selv paa en Tid, da Landeiendommene ofte vare ude af Stand til at udrede disse.

Netop fordi Brugsforholdet for Fæstegodsjet var lobbestemt, har Kapitalen ikke hos os, som det andetsteds har været Tilfældet, kunnet kaste sig over Jorden til Tider, hvor dennes Værdi var ringe og samle den til større Besiddelser. Fæstelovgivningen har utvivlsomt ialtfald i den Retning svaret til sit Niemed, idet den i høi Grad har bidraget til at bevare Bondejorden for Bonden. Ogsaa i anden Retning har den hjulpet til at bringe „de Smaa i Samfundet“ fremad, idet mangen Mand med personlig Dygtighed og Arbejdsevne, men kun smaa Midler, gennem Fæsteforholdet har opnaaet en forholdsvis selvstændig og betrygget Stilling.

At Fæstevæsenet ogsaa har og især tidligere har haft sine mindre heldige Sider, ere jo vistnok Alle enige om, og ikke mindst er dette erkjendt og har fundet sit Udtryk i Lovgivningen, der jo, som af Flertallet nærmere udviklet, dels har anordnet Salg til Fæsterne af Statens og offentlige Institutioners Gods, dels opmuntret til og paa forskjellig Maade præmieret Salget af det Fæstegods, der fandtes i privat Eie. Af de

fra Ministeriet modtagne Oplysninger fremgaar det ogsaa, at $\frac{1}{3}$ af Landets hele Fæstegods er overgaaet til Selveiendom i Tiden fra 1850—1882, og at der nu her i Landet kun findes 5,178 Fæstegaarde med samlet Hartkorn 26,525 Td. Salget synes herefter at være fremmet saaledes, at det med al Rimelighed kan antages, at det hele Forhold vil opløses ad Frivillighedens Wei.

Flertallet har nu ganske vist ved statistiske Data søgt at godtgjøre, at der i de sidste fem Aar er indtraadt en Utilbøielighed til ved frivillige Overenskomster at faae Fæstegodsjet afhændet, men der kan formentlig ikke tillægges denne statistiske Udvikling nogen Betydning. Allerede den Maade, hvorpaa de enkelte Aar ere samlede til Grupper af ulige Længde, nogle paa fem, en enkelt paa otte og en anden paa tolv Aar, strider imod de almindelige Regler for slige Forholds statistiske Behandling; men endnu mere gjælder dette om den der brugte Sammenstilling af de absolute Tal, idet det er viensynligt, at disse ganske naturlig maa blive mindre, efterhaanden som der er mindre Fæstegods tilbage at sælge af, og at der saaledes kun kan tales om en stigende Utilbøielighed til at sælge, naar der forholdsvis er en Nedgang i Salgene. Vil man, hvad der er det ene Naturlige, samle de enkelte Aar til lige lange Perioder, og vil man for at udjævne de Tilfældigheder, som gjøre sig gjældende i enkelte Aar paa Grund af Tidsforholdene — i 1858—59 f. Ex. ligesaa fuldt som i 1877—81, — gjøre disse til Tiaar, vil man faae følgende Resultat*): Der var tilbage

*) Det maa bemærkes, at de fra tidligere Aar hidrørende Angivelser af det eksisterende Fæstehartkorn ikke ere paalidelige; efter Flertallets Opgjørelse er der saaledes i Aarene 1850—81, begge inklusive, solgt ialt ca. 81,850 Tdr. Hartkorn, medens der 1ste Jan. 1882 var 26,525 Tdr. Hartkorn tilbage; herefter kan der den 1ste Jan. 1850 ikke have været mere end ca. 108,400 Tdr.